

ETIČKI ASPEKTI RECENZIRANJA I PUBLIKOVANJA NAUČNOG RADA

Olgica Nedić

Institut za primenu nuklearne energije (INEP)

ZAŠTO SE POSTAVLJA PITANJE ETIČNOSTI?

**ZATO ŠTO SU UČESNICI U PROCESU
PUBLIKOVANJA NAUČNOG RADA SKLONI
POSTUPCIMA KOJI IM MOGU IĆI U PRILOG, A NA
ŠTETU NAUKE U CELINI I DRUGIH UČESNIKA!**

KOJA JE SVRHA RECENZIJE NAUČNOG RADA?

- **KONTROLA KVALITETA NAUKE?**
- **„ČUVAR“ GRANICE NAUKE?**
- **SREDSTVO ZA ONEMOGUĆAVANJE OBJAVLJIVANJA „NENAUČNIH“ PODATAKA, POGREŠNIH REZULTATA, PLAGIJATA?**
- **POTVRDA „ISTINITOSTI“?**

IDEAL I STVARNOST

Šta očekujemo od recenzije?

- Kompetentna procena
- Sugestije za poboljšanje rada
- Etička korektnost
- Dobronamernost
- Brzina

Kako je doživljavamo?

- Nepravedna
- Nepouzdana
- Nepotpuna
- Nekad nekompetentna
- Nekad uvredljiva
- Često pogrešna
- Dugo se čeka
- Neefikasna

KOJI SU INTERESI UČESNIKA U PROCESU PUBLIKOVANJA NAUČNOG RADA?

**INTERESI AUTORA, RECENZENTA, UREDNIKA I IZDAVAČA
NISU ISTI (samo se delimično preklapaju)**

INTERES AUTORA

- **DA OBJAVI REZULTATE ZA KOJE VERUJE DA SU VREDNI**
- **DA STEKNE REPUTACIJU NAUČNOG RADNIKA**
- **DA OBEZBEDI KARIJERU I POSAO**
- **DA OBEZBEDI IZVORE FINANSIRANJA**
- **DA OBEZBEDI NAPREDOVANJE**

ALI, AUTOR MOŽE URADITI I SLEDEĆE

- **PREUZETI SOPSTVENE ILI TUĐE REZULTATE (već publikovane) I PODNETI IH KAO NOVE**
- **IZMISLITI REZULTATE**
- **PRIKRITI DEO REZULTATA KOJI NE IDU U PRILOG ZAKLJUČKU**
- **SUGERISATI PRIJATELJA KAO RECENZENTA ILI IMAGINARNOG RECENZENTA IZA ČIJEG IDENTITETA SE NALAZI ON SAM**

INTERES RECENZENTA

- **DA PROCENI DA LI RAD DOPRINOSI NOVIM SAZNANJIMA**
- **DA LI ADEKVATNO UZIMA U OBZIR DO TADA POZNATA ZNANJA I LITERATURU**
- **DA LI JE RAD JASNO I LOGIČNO NAPISAN**
- **DA LI JE ZAKLJUČAK PODUPRT REZULTATIMA**
- **U KRAJNJOJ LINIJI, DA DOPRINESE FORMIRANJU NAUČNE ISTINE**

ALI, RECENZENT MOŽE URADITI I SLEDEĆE

- NA BRZINU ZAKLJUČITI DA GA TEMA RADA NE MOTIVIŠE, TE ĆE GA ODBITI UZ TRIVIJALNI KOMENTAR („Nema dovoljno novih podataka...”)

- SPOZNATI DA SE AUTORI BAVE TEMOM KOJOM SE I ON BAVI, TE MOŽE ODBITI RAD DA SPREČI ILI USPORI KONKURENCIJU
- SPOZNATI DA SU TUMAČENJA AUTORA SUPROTNA NJEGOVI, TE ĆE GA ODBITI JER NIJE SPREMAN NA NOVE UVIDE

ALI, RECENZENT MOŽE URADITI I SLEDEĆE

- **SPOZNATI DA JE RAD DOBAR, ALI JE KONKURENTAN, TE ĆE OTEZATI SA SLANJEM RECENZIJE DA BI STIGAO SAM DA OBJAVI SVOJE (slične) REZULTATE**
- **POSLATI (nezasluženo) HVALOSPEVNU RECENZIJU UKOLIKO JE ZASENJEN IMENOM AUTORA ILI INSTITUCIJOM IZ KOJE AUTOR POTIČE**
- **POSLATI (nezasluženo) HVALOSPEVNU RECENZIJU UKOLIKO JE U STRAHU OD AUTORA ILI KALKULIŠE MOŽE LI NEŠTO TIME DOBITI (ovakvi izveštaji se mogu pojaviti kod otvorenog tipa recenziranja)**

ALI, RECENZENT MOŽE URADITI I SLEDEĆE

- **POSLATI (nezaslužno) LOŠU RECENZIJU UKOLIKO IMA PREDRASUDE PREMA INSTITUCIJI I ZEMLJI POREKLA AUTORA, KAO I POLU (radovi ženskih autora se češće odbijaju od radova muških)**
- **TRAŽITI NEOPRAVDANO UBACIVANJE SOPSTVENOG RADA U LISTU REFERENCI**
- **PRIHVATITI DA RECENZIRA RAD IAKO NE POZNAJE OBLAST**

INTERES UREDNIKA

- DA SE U „NJEHOVOM“ ČASOPISU POJAVE REZULTATI VRHUNSKOG KVALITETA
- DA OBJAVLJENI RADOVI BUDU ŠTO VIŠE CITIRANI (IF)
- DA OBEZBEDI VISOKU POZICIJU ČASOPISA U GRUPI
- DA OBEZBEDI LIČNU REPUTACIJU
- DA NE PROPUSTI RAD LOŠEG KVALITETA ILI PLAGIJAT
- DA MU SE NIKAD NE DESI DA MORA POVLAČITI RAD

ALI UREDNIK MOŽE URADITI I SLEDEĆE

- **DA ZAKLJUČI DA ŽELI PUBLIKOVANE RADOVE SAMO IZ RENOMIRANIH INSTITUCIJA**
- **DA BRZO SORTIRA RADOVE BEZ UDUBLJIVANJA (jer ionako ima previše podnetih rukopisa)**
- **DA NE UZME U OBZIR SUGESTIJU RECENZENTA DA LI RAD ŠTAMPATI ILI NE (ako su dve recenzije u raskoraku, skloniji je odbijanju rada, bez traženja treće)**

INTERES IZDAVAČA

- DA IZDAJE ČASOPISE KOJI IMAJU VELIKI IF
- DA PRODAJE PRISTUP RADOVIMA I ZARAĐUJE (pretplate i pojedinačni pristupi)

• DA STEKNE REPUTACIJU

• DA „PRIGRABI“ ŠTO VIŠE ČASOPISA POD SVOJU FIRMU (ovo je, ipak, biznis + OAMJ)

Research Synthesis Methods
Volume 7, Issue 4, Version of Record online: 9 DEC 2016
Abstract | Article

Wiley Online Library

Purchase Instant Access

Rent * \$6 USD 48 hours ☒ Read ☐ Print ☐ Save	Cloud * \$15 USD ☒ Read ☐ Print ☐ Save	PDF \$38 USD ☒ Read ☒ Print ☒ Save
---	--	--

*Only available in ReadCube web reader, desktop app and mobile apps

What's this? [Sign in](#)

Powered by readcube

Options for accessing this content:

- If you are a society or association member and require assistance with obtaining online access instructions please contact our Journal Customer Services team.
<http://wiley.force.com/Interface/ContactJournalCustomerService>
- If your institution does not currently subscribe to this content, please recommend the title to your librarian.
- Login via other institutional login options
<http://onlinelibrary.wiley.com/login-options>.

Institutional customers

Login via [OpenAthens](#)

or

Search for your institution's name below to login via Shibboleth.

Institution name

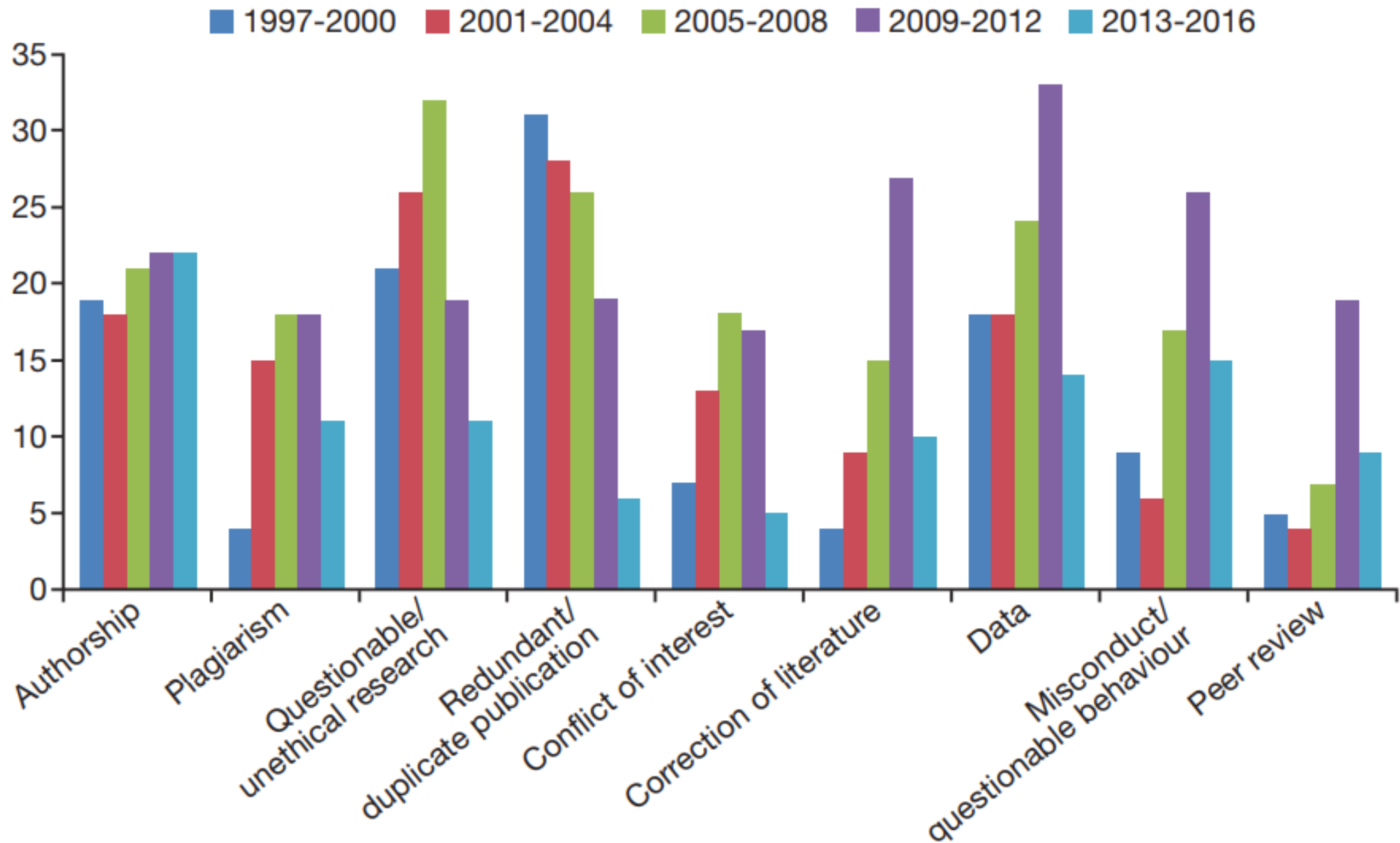
ALI IZDAVAČ MOŽE URADITI I SLEDEĆE

- **NAPLATITI AUTORU VELIKU CENU IZDAVANJA RADA (čak iako je samo elektronska verzija)**
- **BITI SPREMAN DA OBJAVI I NEDOVOLJNO KVALITETAN RAD, AKO JE PLAĆEN**
- **ODBACITI KVALITETAN RAD SAMO ZATO ŠTO AUTOR NE MOŽE PLATITI ZA PUBLIKOVANJE (iako na stranici časopisa stoji da se može štampati i bez plaćanja u izvesnim slučajevima)**
- **TRAŽITI IZUZETNO VELIKU CENU ZA PRISTUP RADU**

KOMITET ZA ETIKU U PUBLIKOVANJU - COPE **(Committee on Publication Ethics)**

- **Analizira slučajeve neetičkog ponašanja i daje uputstva kako postupati u slučaju kada se dogode**
- **Od 1997. do 2016. godine prijavljeno je više od 500 slučajeva**
- **2019: HSS anketa**

Učestalost pojave određenih neetičkih ponašanja tokom godina

PREPORUKE ZA RECENZENTA

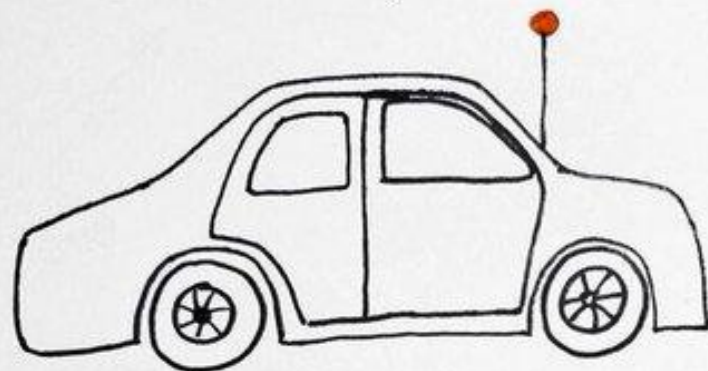
- **PRIHVATITE POZIV DA RECENZIRATE SAMO AKO STE SIGURNI DA STE KOMPETENTNI** (naglasite uredniku ako niste kompetentni za pojedine delove rada)
- **PRIHVATITE POZIV SAMO AKO IMATE DOVOLJNO VREMENA**
- **AKO NE MOŽETE DA RECENZIRATE, OBAVESTITE UREDNIKA**
- **PROČITAJTE RAD VIŠE PUTA PRE PISANJA RECENZIJE**

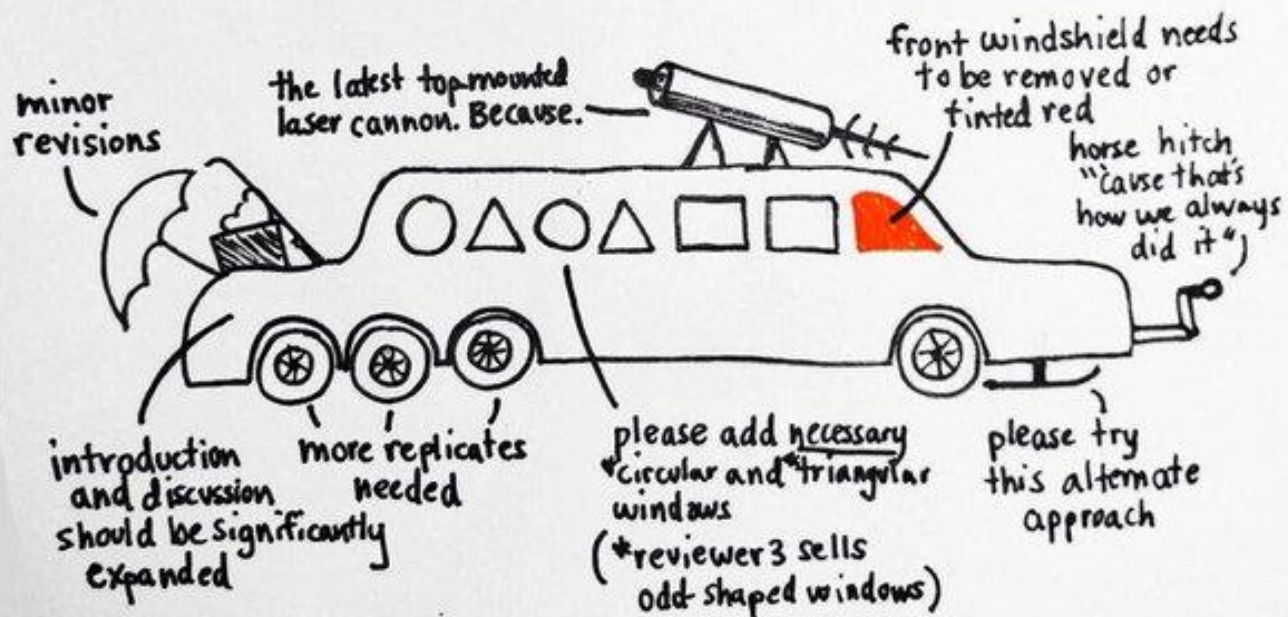
- **RECENZIRAJTE PROFESIONALNO** (ne podležite uticaju porekla autora, njegovog pola, ni renomea časopisa)
- **POŠALJITE RECENZIJU SA JASNIM KOMENTARIMA I SUGESTIJAMA** (autor ne treba da je u dilemi šta ste mislili)
- **PRIJAVITE POSTOJANJE POTENCIJALNOG SUKOBA INTERESA** (ukoliko poznajete autora)
- **NE KALKULIŠITE DA ĆETE LAKŠE „PROĆI“ SA SVOJIM RADOM U ČASOPISU ZA KOJI RADITE RECENZIJU**
- **POTRUDITE SE DA POBOLJŠATE RAD KOJI RECENZIRATE UKOLIKO IMA DOVOLJNO KVALITETNIH ELEMENATA** (nemojte tražiti razlog da ga odbacite)

Promena rada od podnetog do publikovanog

Your manuscript as submitted

... and after peer review and revision

- **POŠTUJTE POVERENJE UREDNIKA I ZADRŽITE ANONIMNOST**
- **NE KONTAKTIRAJTE AUTORA DIREKTNO**
- **UKOLIKO IMATE POTREBU DA SA KOLEGOM PROVERITE SVOJE STAVOVE, NE OTKRIVAJTE IDENTITET AUTORA RADA**
- **NE KORISTITE PODATKE IZ RADA KOJI RECENZIRATE PRE PUBLIKOVANJA (kažnjivo!)**
- **NE RUKOVODITE SE LIČNIM INTERESOM UKOLIKO RECENZIRATE RAD KONKURENTSKOG AUTORA**
- **POŠALJITE RECENZIJU U PREDVIĐENOM ROKU**

NA KRAJU, OSEĆAJTE ZADOVOLJSTVO!

- BAVITE SE DRUŠTVENO KORISNIM RADOM
- UČESTVUJETE U FORMIRANJU NAUČNE ISTINE
- POMAŽETE AUTORU I UREDNIKU
- U TOKU STE SA NOVIM PRAVCIMA ISTRAŽIVANJA
- STEKLI STE (možda) NOVE IDEJE ZA SVOJE ISTRAŽIVANJE
- VAŠ DOPRINOS ĆE (možda) BITI PREPOZNAT